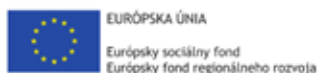

Komunitná rehabilitácia

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
v rámci Operačného programu Ľudské zdroje
www.esf.gov.sk www.employment.gov.sk www.ia.gov.sk

Komunitná rehabilitácia

PhDr. Miroslav Cangár, PhD.

Vydavateľ: Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Názov: Komunitná rehabilitácia

Autor: PhDr. Miroslav Cangár, PhD.

Rozsah: 13 strán

Rok vydania: 2018

Typ publikácie: elektronická

ISBN: 978-80-89837-46-5

Publikácia prešla jazykovou a grafickou úpravou

1. Komunitná rehabilitácia – definícia a legislatívne ukotvenie

Komunitná rehabilitácia je pojem, s ktorým sa stretávame v oblasti sociálnej práce a sociálnych služieb. Čo je však vlastne komunitná rehabilitácia? Pojem komunitnej rehabilitácie je takmer 40 rokov spojený s deklaráciou Svetovej zdravotníckej organizácie v Alma-Ata v roku 1978, ktorej snahou bolo zlepšiť kvalitu života, predovšetkým osôb so zdravotným postihnutím a ich rodín v uspokojovaní ich životných potrieb a zabezpečenia ich komunitnej participácie a sociálneho začleňovania. Postupne sa však komunitná rehabilitácia začala aplikovať a realizovať aj pri iných cieľových skupinách a pretransformovala sa na multidisciplinárny prístup pri vyrovnávaní príležitostí a sociálneho začleňovania osôb v nepriaznivej sociálnej situácii, ktoré sú priamo ohrozené chudobou alebo majú zdravotné postihnutie. Existuje veľké množstvo definícií komunitnej rehabilitácie, ktoré sa líšia v konkrétnych krajinách, komunitách alebo cieľových skupinách, ktorým sa komunitná rehabilitácia venuje.

Napriek týmto rozdielom majú programy komunitnej rehabilitácie viaceré spoločných bodov. **Vždy je ich cieľom to, aby menili postoje komunity smerom k akceptovaniu a prijatiu osôb v nepriaznivej sociálnej situácii alebo osôb so zdravotným postihnutím, podpore sociálneho začleňovania, zabezpečovaniu možností vzdelávania a práce, ochrane základných ľudských práv a slobôd a posilňovaniu a zmocňovaniu dotknutých osôb a členov komunity, tak aby sa znižovala miera chudoby a sociálneho vyčleňovania.**

Komunitná rehabilitácia podporuje znižovanie miery chudoby predovšetkým zabezpečením dostatočného spektra aktivít orientovaných na vzdelávanie, zamestnávanie a zvyšovanie príjmu jednotlivcov. Programy komunitnej rehabilitácie sú súčasťou komunitného rozvoja a predstavujú nástroj sociálnej zmeny, ktorá sa deje pomocou aktivít na znižovanie chudoby, negramotnosti, zvyšovanie povedomia o zdravotných otázkach, detskej práci, presadzovaní ľudských práv a pod. Komunitná rehabilitácia hrá dôležitú úlohu pri aktivitách, ktoré zabezpečujú zvyšovanie príjmov členov komunity a tiež môže poskytovať školenia a podporovať samostatnú zárobkovú činnosť a podporu v oblasti financií.

Svetová zdravotnícka organizácia¹ uvádza, že komunitná rehabilitácia má nasledujúce komponenty:

1. Zdravie

- Podpora zdravia a zdravého životného štýlu
- Prevencia zdravia
- Zdravotná starostlivosť
- Rehabilitácia
- Asistenčné pomôcky

2. Vzdelávanie

- Predprimárne vzdelávanie
- Základné vzdelávanie
- Stredné a vyššie odborné vzdelávanie
- Neformálne vzdelávanie
- Celoživotné vzdelávanie

1 http://www.who.int/disabilities/cbr/cbr_matrix_11.10.pdf?ua=1

3. Živobytie

- Rozvoj zručností
- Samostatná zárobková činnosť
- Zamestnávanie
- Finančná podpora a služby
- Sociálna ochrana

4. Sociálne veci

- Osobná asistencia
- Podpora vzťahov a rodiny
- Kultúrne aktivity
- Voľnočasové aktivity a šport
- Oblasť spravodlivosti

5. Splnomocňovanie

- Komunikácia a advokácia
- Mobilizácia komunity
- Účasť na verejných a politických veciach
- Svojpomocné skupiny
- Klientske a užívateľské organizácie

V tomto kontexte je možné vnímať aj to, ako je definovaná komunitná rehabilitácia v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, v znení neskorších predpisov (ďalej len „ZoSS“), kde je komunitná rehabilitácia súčasťou komunitného rozvoja a komunitného plánu v oblasti poskytovania sociálnych služieb. ZoSS uvádza, že obec má utvárať podmienky na podporu komunitného rozvoja v oblasti poskytovania sociálnych služieb a na komunitnú prácu a komunitnú rehabilitáciu s cieľom predchádzania vzniku alebo predchádzania zhoršenia nepriaznivých sociálnych situácií a riešenia miestnych sociálnych problémov.

V § 82 ods. 2 ZoSS uvádza, že **komunitná práca** v oblasti poskytovania sociálnych služieb je podpora aktivít členov miestnej komunity na svojpomocné riešenie sociálnych problémov v rámci miestneho spoločenstva, najmä rozvojom sociálnych služieb.

§ 82 ods. 3 ZoSS uvádza, že **komunitná rehabilitácia** v oblasti poskytovania sociálnych služieb je koordinácia činnosti subjektov, ktorými sú najmä rodina, obec, vzdelávacie inštitúcie, poskytovatelia služieb zamestnanosti, poskytovatelia sociálnych služieb a poskytovatelia zdravotnej starostlivosti. Cieľom komunitnej rehabilitácie je obnova alebo rozvoj fyzických, mentálnych a pracovných schopností fyzickej osoby v nepriaznivej sociálnej situácii a podpora jej začlenenia sa do spoločnosti.

Ako je možné vidieť na definícii komunitnej práce a komunitnej rehabilitácii v ZoSS a odbornom kontexte komunitnej rehabilitácie, ide o vzájomne prepojené pojmy a pod komunitnou rehabilitáciou je možné vnímať obe aktivity definované v § 82 ods. 2 a ods. 3. Preto sa aj často tieto pojmy v súčasnosti v Slovenskej republike uvádzajú spoločne, čo je možné vidieť aj v legislatíve alebo druhových štandardoch vypracovaných v rámci národných projektov. Ak vnímame komunitnú rehabilitáciu v širšom kontexte, je možné realizovať ju vo všetkých druhoch sociálnych služieb, resp. jej multidisciplinárny charakter presahuje oblasť sociálnych služieb a konkrétnych druhov sociálnych služieb. Komunitná rehabilitácia je v zákone o sociálnych službách súčasťou len jedného druhu sociálnej služby, a to Komunitného centra. Okrem už tradičných úloh komunitného centra, ktoré

spočívajú v poskytovaní sociálneho poradenstva, pomoci pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoci pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzaní dieťaťa do a zo školského zariadenia, vykonávaní preventívnych aktivít, zabezpečovaní záujmovej činnosti, v komunitnom centre sa vykonáva komunitná práca a komunitná rehabilitácia.

Ako sme však už uviedli, komunitná rehabilitácia má širší kontext, ako je len jej výkon v komunitnom centre. Štandardy komunitných centier² spracované v rámci Národného projektu Komunitné centrá (september 2014) k problematike komunitnej rehabilitácie uvádzajú, že cieľovou skupinou komunitnej práce a komunitnej rehabilitácie je komunita, ktorá je fyzicky vymedzená územím obce/mestskej časti a je prepojená vzájomnými vzťahmi a zložená z rôznych skupín obyvateľov. Táto verzia štandardov ďalej aj v nadväznosti na širšie chápanie komunitnej rehabilitácie uvádza, že cieľom komunitnej práce a komunitnej rehabilitácie je identifikovanie a prekonávanie štruktúrnych bariér, ktoré vedú k sociálnemu vylúčeniu obyvateľov obce. Komunitná rehabilitácia je tu chápaná ako systematický proces, ktorí aktivizuje členov komunity na zmeny, zvyšovanie ich osobnej účasti na živote v komunite, zlepšovanie vzájomných vzťahov a podporu svojpomocných kapacít komunity pri riešení jej problémov.

V týchto štandardoch sa uvádzajú nasledujúce nástroje komunitnej práce a komunitnej rehabilitácie:

- Komunitné organizovanie a rozvoj
- Komunitné plánovanie
- Realizácia komunitných aktivít
- Sieťovanie a koordinácia asistenčných systémov a inštitúcií
- Podpora inkluzívnych a nediskriminačných politík na lokálnej úrovni
- Oplyvňovanie zmien prostredia verejných inštitúcií

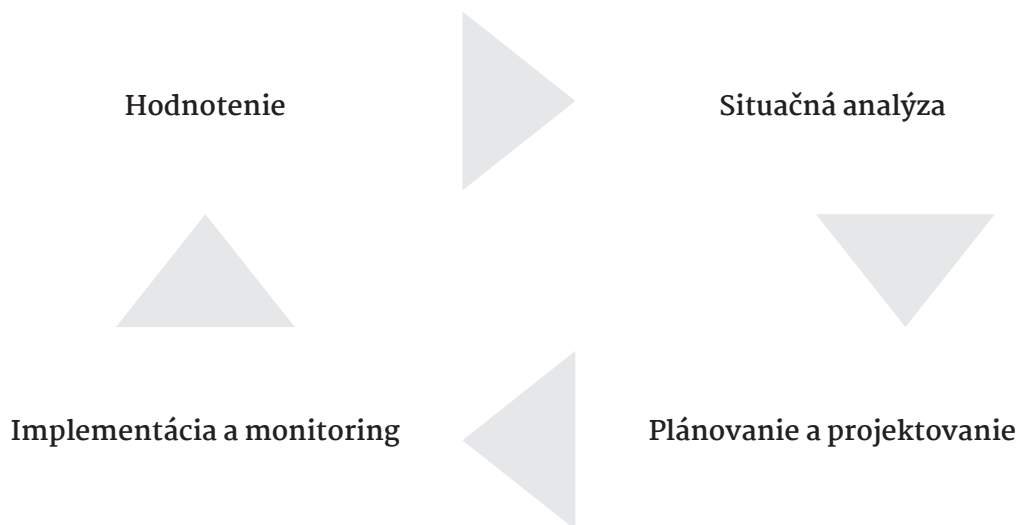
Ako je možné vidieť, v komunitných centrách ide len o časť komponentov komunitnej rehabilitácie, tak ako je vnímaná na medzinárodnej úrovni. Ak sa pozrieme na aktuálnu verziu štandardov komunitných centier, okrem definície komunitnej rehabilitácie uvedenej v zákone o sociálnych službách je komunitná rehabilitácia chápaná: **„jednak ako koordinačná práca vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu, ale aj ako sieťovanie strategických aktérov s cieľom podpory sociálneho začleňovania vylúčených skupín.“**³ Na záver môžeme skonštatovať, že obsahom komunitnej rehabilitácie sú nástroje a aktivity, ktoré podporujú a koordinujú služby v komunite, tak aby sa zvyšovala kvalita života jej členov, ich samostatnosť a nezávislosť a redukovala chudoba komunity, a to predovšetkým prostredníctvom hľadania a využívania vnútorných zdrojov komunity (a jej aktérov) a jej svojpomocných aktivít.

2 https://www.ia.gov.sk/data/files/np_kc/Dokumenty/Pr_lohy_pr_rucky_zmena_IA_MPSVR/Priloha_c._6_Prirucky_-_Standardy_komunitnych_centier_NP_KC_IA_MPSVR.pdf

3 Čerešníková, M. a kol. Štandardy komunitných centier. 2017.

2. Komunitná rehabilitácia – proces tvorby programu komunitnej rehabilitácie

Riadenie a koordinácia komunitnej rehabilitácie je proces riadenia rôznych programov, ktoré sa prispôbujú potrebám danej komunity. Podobne ako pri iných druhoch plánovania, aj tu ide o klasický cyklický model plánovania⁴. Pre jednoduchšie pochopenie tohto plánovacieho procesu nám môže slúžiť nasledujúci obrázok:

Riadenie a koordinácia komunitnej rehabilitácie sa skladá zo štyroch základných krokov:

1. Situačná analýza – jej cieľom je zmapovanie aktuálnej situácie v komunite aj životnej situácie členov komunity, ich rodín a vzťahov. Následne identifikovanie problémov a situácií, ktoré je potrebné v komunite riešiť. Výsledkom je zadefinovanie konkrétnych cieľov komunitnej rehabilitácie v danej komunite. V rámci tohto kroku môžeme hovoriť o piatich oblastiach, ktoré sa analyzujú:

- zbieranie dát a prípadových štúdií,
- analýza cieľových skupín v komunite a poskytovateľov služieb v komunite,
- analýza problémov v komunite,
- analýza a definovanie cieľov komunitnej rehabilitácie,
- analýza zdrojov komunity.

4 Volne spracované podľa Community-based rehabilitation: CBR guidelines (<http://www.who.int/disabilities/cbr/guidelines/en/>).

2. Plánovanie a projektovanie – tento krok je zameraný na plánovanie programov komunitnej rehabilitácie a definovanie toho, ako majú dané programy (nástroje a aktivity) riešiť identifikované problémy a situácie v komunite. Toto plánovanie by malo prebiehať v spolupráci s členmi komunity a kľúčovými poskytovateľmi služieb v komunite. Ide o ich aktívne zapájanie sa do riešenia problémov v komunite. V rámci tohto kroku môžeme hovoriť o nasledujúcich bodoch, ktoré je nevyhnutné pri plánovaní realizovať:

- Nastavenie priorít komunitnej rehabilitácie
- Príprava plánu programu – čo chceme programom dosiahnuť, ako to chceme realizovať, ako budeme vedieť, že sme dosiahli ciele, aké sú potenciálne riziká?⁵
 - Stanovenie cieľov
 - Stanovenie dôvodu a zmyslu programu komunitnej rehabilitácie
 - Definovanie výstupov
 - Určenie aktivít
 - Stanovenie indikátorov (využiť prístup S.M.A.R.T. – indikátory musia byť špecifické, merateľné, dosiahnuteľné, relevantné a časovo ohraničené)
 - Určenie zdrojov overovania
 - Vytvoriť S.W.O.T analýzu na stanovenie predpokladov dosiahnutia cieľov programu komunitnej rehabilitácie.
- Príprava monitoringu a hodnotenia komunitnej rehabilitácie
- Definovanie potrebných zdrojov na realizáciu komunitnej rehabilitácie
 - Ľudské zdroje
 - Materiálne zdroje
 - Finančné zdroje
- Príprava rozpočtu programu komunitnej rehabilitácie

3. Implementácia a monitoring – tento krok predstavuje už praktické realizovanie programov komunitnej rehabilitácie v komunite a ich systematického monitorovania a prehodnocovania, či sa daný program realizuje v súlade s plánom. V tomto kroku je nevyhnutné realizovať tiež viacero krokov, ktoré pomôžu efektívnej implementácii programu komunitnej rehabilitácie. Ide predovšetkým o:

- *Vytvorenie podrobného pracovného plánu*, ktorý pomôže tímu alebo poskytovateľovi definovať a určiť si špecifické a konkrétne úlohy, ktoré musia jednotliví aktéri programu komunitnej rehabilitácie realizovať. Každá úloha musí byť presne časovo ohraničená (dátum začiatku a konca aktivity) a musí byť presne špecifikovaná zodpovedná osoba za danú aktivitu alebo úlohu. Na nastavenie tejto časti odporúčame využívať Ganttov diagram⁶.

5 Pozrite prílohu č. 1 – Logická matica plánovania programu komunitnej rehabilitácie

6 Ganttov diagram – <https://managementmania.com/sk/ganttov-diagram-gantt-chart>

- *Mobilizovanie a riadenie zdrojov* – týka sa riadenia vyššie uvedených zdrojov v rámci komunitnej rehabilitácie, predovšetkým finančných a ľudských zdrojov. Finančné riadenie sa venuje dvom oblastiam, a to získavaniu zdrojov (fundraising) a potom finančnému manažmentu. Vzhľadom na to, že ide o komunitné aktivity, najlepším predpokladom je hľadanie zdrojov v lokálnej komunite, ale aj využívanie rôznych grantov alebo aktivít generujúcich príjem. V oblasti riadenia ľudských zdrojov ide o využívanie personálnych zdrojov v komunite, ak je to čo i len trochu možné. Tento prístup je vhodný hlavne preto, lebo členovia komunity majú už v rámci nej vybudované vzťahy a poznajú kultúru danej komunity. Vhodné je aj využívanie dobrovoľníkov z komunity. Súčasťou podpory ľudských zdrojov sú aj tréningy a príprava členov komunity, ktorí sa podieľajú na programoch komunitnej rehabilitácie. Supervízia a podpora pracovníkov poskytovateľa sociálnej služby je neoddeliteľnou a nevyhnutnou súčasťou riadenia ľudských zdrojov.
- *Vykonávanie a realizovanie naplánovaných činností a aktivít* – samotné aktivity sa v tejto časti neopisujú podrobne, ale definujú sa v rámci oblastí komunitnej rehabilitácie, a to predovšetkým v oblasti zvyšovania povedomia, koordinácie a sieťovania, poskytovania služieb, advokácie, rozvoja personálnych zdrojov, a predovšetkým presadzovania inkluzívnych aktivít v oblasti zdravia, práce, vzdelávania, živobytia a sociálnych vecí a podpory.
- *Monitoring* – ide o monitoring realizácie aktivít a činností a priebežné hodnotenie, či ideme správnym smerom. Súčasťou monitoringu musí byť nastavenie indikátorov, rozhodnutie o tom, akým spôsobom budeme zberať dáta, samotný zber a získavanie informácií, analýza získaných dát, reportovanie a poskytovanie získaných informácií a v konečnom dôsledku riadenie výstupných informácií z programu komunitnej rehabilitácie.

4. Hodnotenie – predstavuje posledný krok komunitnej rehabilitácie a jeho úlohou je vyhodnotiť, či implementovaný program komunitnej rehabilitácie naplnil stanovené ciele a ukazovatele zmeny a či jeho vplyvy posunuli a riešili definované problémy a situácie tak, že sa dosiahla zmena, ktorá zvýšila kvalitu života členov komunity. Na začiatok hodnotenia je nutné zodpovedať otázku, kto bude vykonávať hodnotenie programov komunitnej rehabilitácie. V praxi aj na základe zdrojov je možné rozhodovať sa medzi interným a expertným hodnotením, ideálne je kombinovať oba spôsoby. Tiež je dôležité povedať si základný rozdiel medzi monitoringom a hodnotením programov komunitnej rehabilitácie. Hlavný rozdiel je v tom, že hodnotenie sa nerealizuje kontinuálne ako monitoring, ale väčšinou až po ukončení programu komunitnej rehabilitácie alebo aj v polčase jej realizácie. V procese hodnotenia je v úvode dôležité stanoviť si, na čo konkrétne sa bude hodnotenie zameriavať – na hodnotenie komplexného programu alebo len špecifických častí programu a pod. Ak je táto časť vyjasnená, môžeme stanovovať základné otázky na hodnotenie komunitnej rehabilitácie vychádzajúce zo základných prvkov hodnotenia:

- Naplnil program komunitnej rehabilitácie potreby členov komunity, ich rodín a ďalších aktérov? (relevantnosť programu komunitnej rehabilitácie)
- Využili sme komunitné zdroje najlepšie, ako sme vedeli? (účinnosť programu komunitnej rehabilitácie)
- Dosiahol program komunitnej rehabilitácie svoje výstupy a ciele či už z hľadiska kvality, alebo kvantity a času? (efektivity programu komunitnej rehabilitácie)

- Dosiahli sme všeobecnejšie ciele? Ako sa zmenil život členov komunity, ich rodín a samotnej komunity? Aký efekt mal program komunitnej rehabilitácie vo vzťahu k postojom voči ohrozeným a marginalizovaným členom komunity? (vplyv programu komunitnej rehabilitácie)
- Bude daný program komunitnej rehabilitácie pokračovať aj v prípade ukončenia externých alebo grantových zdrojov? (udržateľnosť programov komunitnej rehabilitácie)
Ďalej podobne ako pri monitoringu, aj tu je potrebné definovať oblasť zberu dát na hodnotenie, spôsob ich analyzovania a vyhodnocovania a následne aj poskytovanie výstupných informácií a následne stanovovanie ďalších krokov.

Proces tvorby programu komunitnej rehabilitácie je aplikovateľný pri každom takomto programe a pomáha systematizovať prácu v komunite s rôznymi cieľovými skupinami.

3. Komunitná rehabilitácia – príklady programov komunitnej rehabilitácie

Vzhľadom na multidisciplinárny kontext komunitnej rehabilitácie aj jej flexibilitu a rôznorodosť, ale aj úzke chápanie v zákone o sociálnych službách uvedieme v nasledujúcej časti príklady programov, nástrojov a aktivít komunitnej rehabilitácie, ktoré sa môžu v rámci služieb krízovej intervencie realizovať. Uvedieme niekoľko príkladov programov komunitnej rehabilitácie realizovaných na Slovensku. Ako východisko na uvedenie rôznych nástrojov a aktivít nám budú slúžiť komponenty matrice komunitnej rehabilitácie definované Svetovou zdravotníckou organizáciou.

3.1 Oblasť zdravie

Oblasť zdravia je jedna z kľúčových na zvyšovanie kvality života jednotlivcov v komunite. Programy komunitnej rehabilitácie v oblasti zdravia sú úzko späté s integrovaným prístupom a starostlivosťou a prepájaním sociálnych a zdravotných služieb. Obsahovo ide hlavne o preventívne aktivity v oblasti zdravia, podpora zdravia a zdravého životného štýlu, ale aj samotná zdravotná starostlivosť, ktorej súčasťou je rehabilitácia. A v neposlednom rade aj zabezpečovanie asistenčných pomôcok. V oblasti zdravia je možné uviesť ako príklad takéhoto programu komunitnej rehabilitácie projekt **Zdravé komunita**. Projekt *Zdravé komunita* vznikol ako iniciatíva mimovládnej organizácie ACEC v roku 2003 a jeho cieľom bola príprava asistentov osvetu zdravia v komunite a podpora zdravia a zdravotného štýlu členov vybraných 218 komunit. Cieľovou skupinou *Zdravých komunit* sú obyvatelia rómskych komunit, ale aj seniori, chudobní, osamelí, drogovzo závislí občania a občania bez domova. Viac informácií o programe *Zdravé komunita* nájdete na www.zdravekomunity.sk.

3.2 Oblasť vzdelávanie

Vzdelávanie je druhou významnou oblasťou, kde je možné realizovať programy komunitnej rehabilitácie. Vzdelávaniu členov komunity sa treba venovať už od najnižšieho veku, kde je dôležité vzdelávanie rodičov v oblasti rodičovských zručností a je nevyhnutné prepájať to aj na programy v oblasti zdravia. Vo vzdelávaní je potrebné hlavne v marginalizovaných komunitách riešiť už aj predprimárne vzdelávanie, ktoré sa dá čiastočne realizovať aj v rámci služieb komunitného centra. V oblasti základného vzdelávania a stredného a vyššieho odborného vzdelávania je potrebné realizovať inkluzívne prístupy a príkladom programov komunitnej rehabilitácie v oblasti formálneho vzdelávania môže byť projekt **Teach for Slovakia**. Tento program komunitnej rehabilitácie podporuje absolventov vysokých škôl tak, aby mohli vyučovať odborníci v školách v rôznych komunitách na Slovensku a pripravovať deti z týchto marginalizovaných komunit. Projekt je špecifický tým, že pomáha pripravovať odborníkov učiteľov, ale zároveň pomáha aj členom a deťom v marginalizovaných komunitách.

Viac informácií o tomto projekte nájdete na www.teachforslovakia.sk.

Ďalším príkladom programu komunitnej rehabilitácie v oblasti vzdelávania je projekt organizácie ETP Slovensko s názvom **Budujeme nádej – Zlepšovanie života v rómskych getách**. Jeho cieľom je poskytovanie komplexných sociálnych služieb a overovanie inovatívnych akceleračných metód v oblasti

vzdelávania rómskych komunít prístupom „od kolisky po kariéru“. Okrem overovania inovatívnych metód je súčasťou projektu aj poskytovanie komplexných služieb pre deti, mladých ľudí a rodičov v spolupráci so samosprávou v prostredí komunitných centier aj v materskej škole.

Viac informácií o projekte nájdete na <http://etp.sk/projekty/budujeme-nadej-zlepsovanie-zivota-v-romskych-getach/>.

3.3 Oblasť živobytie

Oblasť živobytia sa venuje hlavne zručnostiam, ktoré jednotlivec potrebuje na samostatný život aj nezávislosť. Okrem rozvoja zručností sa v tejto oblasti venujeme zamestnávaniu, samostatnej zárobkovej činnosti, ale aj finančnej podpore a službám a sociálnej ochrane. V rámci tejto oblasti existuje veľká rôznorodosť aktivít a programov komunitnej rehabilitácie. Ako prvý príklad môžeme uviesť aktivity združenia **Svatobor**, ktorého cieľom je vytvorenie potravinovej a energetickej sebestačnosti rómskych komunít prostredníctvom realizácie trvalo udržateľných praktík organického poľnohospodárstva. V praxi ide o rozvoj zručností členov daných komunít v projekte *Rómovia – Záhradníci*, kde sa členovia komunity učia zručnostiam v oblasti poľnohospodárstva.

Viac o projekte a aktivitách nájdete na: www.svatobor.estranky.sk.

Príkladom ďalšieho programu v oblasti živobytia a podpory samostatnej zárobkovej činnosti je dlho- ročný projekt organizácie Proti Prúdu a projekt **NotaBene**, ktorého cieľom je podpora v získaní finančného príjmu ľudí bez domova prostredníctvom predaja časopisu *NotaBene*. Tento projekt je rozšírený v rámci celého Slovenska a viac informácií o ňom môžete získať na www.notabene.sk.

Príkladom programu komunitnej rehabilitácie v oblasti zamestnávania ľudí bez domova je aj program organizácie **Vagus – Dobre Dobré**, ktorý je orientovaný na rozvoj pracovných zručností a zamestnávanie. V kaviarni v centre mesta sú zamestnaní ľudia bez domova ako čašníci a barmani. Tento projekt prepája zamestnávanie a integračné programy pre ľudí bez domova. Viac informácií sa dozviete na <http://www.vagus.sk/kaviaren-dobre-dobre/4/0-projekte-3/>.

Ako ďalší komplexný program komunitnej rehabilitácie môžeme uviesť aktivity **Inštitútu Krista Veľkňaza**, ktorý poskytuje ubytovanie a zamestnávania ľudí v nepriaznivej životnej situácii. Okrem toho realizuje aj službu komunitného centra. Viac o aktivitách tejto organizácie sa dozviete na www.ikv.sk.

V oblasti finančnej podpory a finančných služieb a bývania môžeme uviesť ako príklady aktivity dvoch organizácií – *Človek v ohrození* a *Združenie pre lepší život* a ich projekt **Dom.ov**. Projekt je zameraný na obnovu rómskych lokalít a formou mikropôžičiek prináša možnosť členom marginalizovaných komunít na výstavbu domov pre rodiny, ktoré chcú prijať zodpovednosť za financovanie vlastného bývania.

Viac informácií nájdete na www.projektdomov.sk.

Podobný program s názvom **Mikropôžičkový program** realizuje aj organizácia ETP Slovensko, kde je tento projekt prepojený aj na neformálne vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti. Viac informácií nájdete na <http://etp.sk/projekty/mikropozickovy-system/>

3.4 Oblasť sociálne veci

Oblasť sociálnych vecí pokrýva v komunitnej rehabilitácii oblasti osobnej asistencie, podpory vzťahov a rodiny členov komunity, ale aj kultúrne a voľnočasové aktivity a šport či oblasť spravodlivosti. V rámci tejto podpory ide hlavne o programy poradenstva a podpory, ktoré sa realizujú v rámci rôznych druhov sociálnych služieb. Ako príklad v rámci tejto oblasti môžeme uviesť aktivity organizácie **Divadlo bez domova**, ktorá prepája kultúrne aktivity a sociálnu podporu ľudí bez domova a ľudí so zdravotným postihnutím.

Viac informácií o tejto organizácii nájdete na www.divadlobezdomova.sk.

V rámci tejto oblasti je možné uviesť aj aktivity komunitnej rehabilitácie v obci Spišský Hrhov, ktorá komplexne realizuje komunitný rozvoj a komunitnú rehabilitáciu cez viacero projektov a programov, ale aj vlastné komunitné centrum. Viac informácií nájdete na www.spisskyhrhov.info.

3.5 Oblasť splnomocňovanie (Empowerment)

Splnomocňovanie alebo Empowerment predstavuje podporu a posilňovanie schopnosti členov komunity aj celkovej komunity. Splnomocňovanie sa obsahovo venuje komunikácii a advokácii, mobilizácii komunity, ale aj účasti na verejných a politických veciach, podpore svojpomocných skupín a zapájaniu užívateľských a klientskych skupín. Súčasťou tvorby programov komunitnej rehabilitácie je aj účasť na komunitnom plánovaní v danej obci alebo účasť na tvorbe koncepcií rozvoja sociálnych služieb na úrovni regionálnej samosprávy. Zároveň aj aktívna účasť na tvorbe iných strategických materiálov. Zákon o sociálnych službách prepája komunitné plánovanie s komunitnou rehabilitáciou, a preto odporúčame na ďalšie naštudovanie si informácií o spôsobe komunitného plánovania publikáciu autoriek **Heleny Wolekovej a Marcely Mezianovej – Minipríručka pre Komunitné plánovanie sociálnych služieb**.

Príručku nájdete na <http://www.socia.sk/wp-content/uploads/2014/09/Komunitne-planovanie.pdf>. Ako ďalší príklad programu komunitnej rehabilitácie v tejto oblasti okrem účasti na komunitnom plánovaní sú aj advokačné aktivity organizácie **Poradňa pre občianske a ľudské práva**. V rámci aktivít tejto organizácie majú členovia komunit možnosť advokačných aktivít v komunite a zabezpečovania práv členov komunit. Viac informácií nájdete na www.poradna-prava.sk.

Príloha: Logická matrica plánovania programu komunitnej rehabilitácie

	Zhrnutie	Indikátory	Zdroje overenia	Predpoklady
Cieľ				
Dôvod				
Výstupy				
Aktivity		Potrebné zdroje	Náklady	

Zoznam použitých zdrojov

ČEREŠNÍKOVÁ, M. a kol. 2017. *Štandardy komunitných centier*. Bratislava: IA MPSVR SR. ISBN 978-80-89837-05-2.

Implementačná agentúra Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. *Štandardy komunitných centier Národného projektu Komunitné centrá*. [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: https://www.ia.gov.sk/data/files/np_kc/Dokumenty/Pr_lohy_pr_rucky_zmena_IA_MPSVR/Pri_loha_c._6_Prirucky_-_Standardy_komunitnych_centier_NP_KC_IA_MPSVR.pdf

WOLEKOVÁ, H., MEZIANOVÁ, M. 2004. Mini príručka pre Komunitné plánovanie sociálnych služieb. Bratislava: SOCIA. [online]. [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: <http://www.socia.sk/wp-content/uploads/2014/09/Komunitne-planovanie.pdf>

World Health Organization. *Community-based rehabilitation (CBR)*. [online]. ©WHO 2017 [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: http://www.who.int/disabilities/cbr/cbr_matrix_11.10.pdf?ua=1

World Health Organization. *Community-based rehabilitation guidelines*. [online]. ©WHO 2017 [cit. 2017-09-18]. Dostupné z: <http://www.who.int/disabilities/cbr/guidelines/en/>

Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon), v znení neskorších predpisov.